

reft denzelfden gemeen heeft, alangs citeerde n Haarlem" en it nu de heer le reden, waar- tkomen, dat de kerken, voor- de, de gemeen- heeft hij dezen ij schrift:

die (gereform.) te ik waardeer aanvaard om- le consequentie t onwetendheid

na te denken.

volkerenvrede, uwenbeweging, et militarisme, lers willen dan kerken, aldus meerderheids- in het gelijc. sinne de gren- tuut toch van segt hij dat zij zij dat advies teenen zonden, der heiligen", e geformuleerd, e plicht, dat zij n nutte en ter n met vreugde lers hun tegen t twee ongeuk- t ze laten.

jongeren uit dan blijkt ze dat den heer n. Hijzelf ver- te te behoren.

kerkbodes kan fers in menig rolgien. Spoedig igen kring van in. Immers, de lgens den heer

de Gerefor- er. Zij zal om- ten uitdrijven

oen minachting het was juist deed; en ook le Geref. Kerk Dat hij er nog volg van zacht- agewoon waar- kan, omdat zij wen tijd toega-

agers van een- een deel ook ij zonde doen- met haar pro-

gereformeerde n. dan is het Zij lijden dan- kte van „niet

en bedoelt de i en classicae jongeren willen huld is, omdat als „melk" of zo zeggen, dat en in zijn con- fessie, vol- ongeveer de a tegenwerpen, enver gebracht die ook nog en houden in ns in dit geval ij die jongeren ij bij de kerken atie van deugd- l. dat bestan- beter voelende Waarschijnlijk scheuring, de t en woel, de na uitwerping

t in elk geval kerk, die zich zozer voor in gereformeerde abaring van van haar pre- held der waar- solute taal van elk geval- nagt; zij haagt ten wel haast e zóó de dinst- dediging. Want te heer Elffers

voortgaat onbewezen beschuldigingen uit te spreken, schaad hij vooral zijn eigen ziel. Het is wel tekenend, dat hij begint, met de jongeren, die nog goed- willig zijn, voor onrecht uit te geven (zij doen alsof, zij komen de ene partij in 't gevele, maar zorgen uit de handen van de andere te blijven), terwijl hij, door een geestverwant tot de orde geroepen, al onmiddellijk voortloopt op het ingeslagen pad en nu ook al de anderen als onoprechten ziet (want ook onder hen zijn er, die niet vallen onder het oordeel der „on- wetendheid", doch die niet „durven").

En die beschuldiging wordt zonder nader onderzoek en zonder zweem van bewijs zoo maar daarheen- geworpen en heeft den schrijver zoo beheerscht, dat hij al bij voorbaat voorspelt den uittocht van iemand, die nu nog kerkbodes helpt vullen, maar in wien wat goeds gevonden wordt in de oogen van den heer Elffers. Hij knoopt zelfs de moraal van zijn artikel eraan vast: de kerk verlaten!

Misschien kunnen wij over dat „niet-durven" van hen, die wel „weten", nog het gemakkelijkst spreken, omdat daarbij uiteraard de bewijzen voor hetgeen wij willen beweren het best te controleeren zijn. Tevens hebben wij daarbij gelegenheid, iets te zeggen over de klacht, die tot mijn groote teleurstelling onlangs werd geuit door Prof. Buytendijk, toen hij schreef in de „Overtoomsche Kerkbode":

Allerwegen wordt in stilte gemokt en gemopperd. Oneerlijkheid, huichelarij nemen schrikbarenden om- vang aan. Er moet gesproken worden, eerlijk, op- recht, vroom, zonder kerk-politieke bijbedoelingen, zonder angst voor wel of wee van instellingen, voor splitsing, enz. Men bedenke, dat een lengerachtige „rust" en een schijnbare „vastigheid" en „eenheid" voor onze Kerken nooit een duurzame basis kun- nen zijn. Er moet gesproken worden, al is het slechts dit: „Wij weten het niet!"

(Slot volgt.)

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

De macht der duisternis.

Zoo duid ik, dunkt me, 't best het onderwerp aan waarover Mej. W. me, in aansluiting aan dat over het bestaan van geesten, in de tweede plaats een vraag stelde. Zelf formuleerde ze het een weinig anders. Letterlijk vroeg ze: „Hoe moet men zich Satan voor- stellen; als een wezen of als meerdere." Doch ik denk, dat ik haar bedoeling juistere weergeef, als ik voor „Satan" lees: „de macht der duisternis".

Dezen laatste naam behoeft ik haar natuurlijk niet te verklaren. Het is bekend, dat de Schrift daarmee spreekt van een booze, geestelijke macht, die zich stelt tegenover God den Heere en zijn Koninkrijk, en daarom ook tegen den mensch, als Gods geroepen beeldrager en dienaar, tegen den Christus en tegen het volk Gods.

De Schrift zelf doet ons haar in dien naam van „macht", dien de Apostel Paulus b.v. gebruikt in Ef. 2:2: „de macht der lucht", in dien van „Rijk" of „Koninkrijk" (zie Matth. 12:26, Lukas 11:18, Openb. 16:10) en voorts in allerlei, dat ze ons van haar bestaan en werking openbaart, kennen als een eenheid.

De naam „Koninkrijk" zegt ons evenwel al aanstonds, dat we ons haar niet te denken hebben als een één- persoonlijke macht, maar als een aaneengesloten en geordende eenheid van tal van wezens, één in be- doelen, maar verschillend in kracht en werking, en beheerscht door één dien allen gehoorzamen.

En zoo teekent ons haar de Schrift dan ook in allerlei bijzonderheden die ze er ons van openbaart.

Ze spreekt van „booze geesten" (Richt. 9:23, 1 Sam. 16:14, Matth. 6:18, 12:45) en van „duivelen" (Lev. 17:7, Deut. 32:17, Matth. 7:22, 8:31) en van „over- heiden, machten, geweldhebbers en geestelijke boos- heden in de lucht" (Ef. 6:12); en één der bezetenen die Jezus genas, blijkt in de macht te zijn van een aanzienlijk aantal dezer booze geesten (Markus 5:9). Intusschen is er blijkbaar allerlei verschil onder de duivelen, niet alleen in felheid van haat en zucht om te verderven, gelijk Jezus' woord in Matth. 12:45 ons te verstaan geeft, maar ook in rang en macht, gelijk blijkt uit de onderscheiding van „overheden", „machten" en „geweldhebbers" in Ef. 6:12.

Doch onder al deze booze geesten spreekt de Schrift ons dan van één die aller hoofd is, van wie uitgaat de leiding en de bezieling van alle overige.

Dat is „de Satan" (1 Kron. 21:1, Job 1:6 e.a. pl., Zach. 3:1, Matth. 4:10, Openb. 20:2), „de Duivel" (Matth. 4:1, 13:39, Ef. 4:27, Openb. 12:9), de overste der duivelen (Matth. 9:34), de overste van de macht der lucht (Ef. 2:2), wien alle booze geesten als zijn „ange- len" (gezanten) gehoorzamen (Matth. 25:41), en die naar de heerschappij, welke hij ook in het denken en willen der menschen, en naar de macht die hij, door het oordeel Gods over de zonde, in 't algemeen op aarde oefent, ook genoemd wordt „overste dezer wereld" (Joh. 12:31, 14:30 en 16:11).

Deze rangorde onder de booze geesten laat zich ver- klaren uit de ordening, welke God de Heere bij hun schepping onder hen stelde, en zich bij hun afval van God handhaafde. Want de Schrift doet ons de duivelen kennen als afgevalen geesten (Joh. 8:44, Br. v. Ju- das vs. 6).

„We zien hierna, hoe lijfrecht in strijd het is met Gods Woord, het bestaan van duivelen en van den duivel te loochenen, en de macht die het toelgt op ons verderf en zich stelt tegen het Koninkrijk Gods in deze wereld te vervluchtigen tot een onpersoonlijk be- zinsel van leugen en zonde.

Laat ons onzen God danken voor de trouw waar- mee Hij ons de schrikkelijke macht van het rijk der duisternis ontdekte, en er ons door laten dringen tot waakzaamheid en tot het dagelijksch gebed dat Christus ons op de lippen lei: „Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze."

Aanroeping van doeden en Engelen.

De derde vraag van dezelfde lezeres is: „Waarom ons Formulier voor de bediening van het Heilig Avondmaal

den toegang tot den Disch des Heeren ontzegt aan degenen die de geesten der Engelen aanroepen; en of het daarmee niet erkent het bestaan van de macht om dat te doen."

Deze vraag moet ik weer even rectificeeren: Het Formulier toch spreekt niet van het oproepen van „gees- ten van Engelen" — wat iets ongerijms zou zijn — maar van het aanroepen van gestorven heiligen, (komma, waarde lezeres!), engelen of andere schep- selen. En daarvan spreekt het, wijl in de dagen waarin het werd opgesteld — 'twaren die van de groote ker- hervorming — het aanroepen van gestorven heiligen, van Engelen en van andere schepselen, als nawerking van Roomsche misbruiken, niet zoo zelden onder de leden der kerken voorkwam. Thans heeft deze waar- schuwung, gelukkig, heel wat van haar actualiteit ver- loren. Dat daarmee niet erkend wordt het bestaan van de macht om dooden of Engelen op te roepen, behoeft geen betoog. Reeds niet, omdat het Formulier niet spreekt van „op-roepen", maar van „aan-roepen", d.w.z. van het introyeren van hun voorbede of van hunne hulp, zooals dat onder Roomsche Christenen nog althans in zwang is. Doch dat, ook als er van het „op- roepen van dooden sprake was, dit nog geen erkenning zou insluiten van de macht om dooden te doen ver- schijnen, zal de vraagster wel uit m'n antwoord op haar eerste vraag, in 't vorige nummer, duidelijk zijn geworden.

Zichtbare verschijning van den Heiligen Geest.

Verder vraagt onze briefschrijfter nog: „Waarom ver- toont de Heilige Geest zich tijdens Christus' verblijf op aarde in een gedaante, die wel juist in die van een duif? (Matth. 3:16, Mark. 1:10, Lukas 3:22, Joh. 1:32.)"

Om den schijn van muggenzijferij te vermijden, geef ik niet veel aandacht aan de min juiste formuleering van de vraag. Toch moet ik even zeggen, dat ze den indruk zou kunnen vestigen, als was de Heilige Geest gewoon, gedurende Jezus' omwandeling op aarde in zichtbare gedaante te verschijnen, of als verscheen Hij toen alzo voor 't minst meermalen. En die indruk zou onjuist zijn. Want van een zichtbaar neêrdalen van den Heiligen Geest — beter gezegd: van een neêr- dalen des Geestes onder een zichtbaar teeken — lezen we alleen bij 's Heeren Doop.

En het is van belang daarop te letten, omdat ons dit op weg brengt, het antwoord te vinden op het eerste deel der gestelde vraag: op de vraag naar het „waarom", naar de bedoeling van dit wonderbare gebeuren. Want Jezus' Doop staat aan 't begin van 's Heeren open- bare werkzaamheid onder Israël.

Tot op zijn Doop leeft Jezus in 't verborgene. Doch aanstonds als Hij den Doop ontvang treedt Hij op in zijn ambtelijke bediening als Israëls Messias en de Verlosser zijns volks. De nederdaling des Geestes op Hem, juist toen, had daarom tweërlei betekenis: voor- eerst voor Jezus zelf, als zalving, d.w.z. als toernisting voor zijn ambtelijk werk, en in de tweede plaats als getuigenis Gods van die zalving, en voor Christus zelf en voor Johannes den Dooper. Voor Jezus was ze het antwoord op zijn gebed vóór de aanvaarding zijner bediening, en voor Johannes, die den Christus als zijn herant bij Israël aankondigen en inleiden moest, was ze, gelijk de Dooper zelf getuigt, naar het woord Gods, dat tevoren tot hem kwam, het getuigenis, dat Jezus was de Christus, „die met den Heiligen Geest en met vuur zou doopen". En opdat dit getuigenis voor beide nu recht krachtig zou zijn, doet God dan den Heiligen Geest, die in zichzelf onzichtbaar is, onder een zichtbaar teeken op Jezus neêrdalen.

De betekenis die het voor den Dooper had, had het natuurlijk ook voor 't Joodsche volk en voor ons. Het is de prediking van Godswege, dat Jezus de van ouden beloofde Middelaar en Zaligmaker is, en dat niemand den Heiligen Geest ontvangen kan dan door de ge- meenschap met Hem.

Wat nu betreft de vraag, waarom de Heilige Geest juist nederdaalde onder het teeken eener duif — een alteszins gewettigde vraag, wijl God het teeken steeds doet zijn in overeenstemming met den persoon of met de zaak, die het vergezelt — daarop was het antwoord der uitleggers zoo uiteenlopend, dat ik de verschillende opvattingen hier niet alle kan opsommen en er nog veel minder aan denken kan er een keuze uit te doen, die ik dan natuurlijk ook zou moeten rechtvaardigen. De voornaamste volgen hier. Sommigen meenen, dat het teeken eener neêrdalende duif werd gekozen, om de eigenaardige majesteteitlike beweging van dit dier als het uit de hoogte neêrstrikt. Dat zou dan wijzen op de majesteit van den Heiligen Geest. Anderen dachten aan de duif bij Noach (Gen. 8), en zien in het teeken bij Jezus' Doop daarom een verzinnebeelding van de blijde boodschap, van het Evangelie der vervulling, dat Christus door de kracht des Geestes zou komen brengen tot de wereld. Weer anderen zijn van oordeel, dat de duif, als het zinnebeeld van zachtaardig- heid, of van „oprechtheid" — ze denken aan Jezus eigen woord in Matth. 10:16 — of ook van „reinheid" uitbeeldt of het karakter van Jezus' op- treden en arbeid, of de genade en de gaven die er de vrucht van zouden zijn. Een keus is niet gemakke- lijk. Ook niet noodzakelijk. Er is geen enkele reden, waarom we niet aan het een zoowel als aan het ander zouden mogen denken. Zoo is de aanbeveling van den Heiligen Geest en van Hem die met Hem doopt, des te krachtiger. Laat ze ons dringen om Christus en den Geest dien Hij te geven heeft, ernstig te zoeken.

De laatste vraag van inzenderster moet ik tot een volgend nummer laten wachten.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

— Troelstra-hulde.

Op het „Demonstratief Congres" op het laatst van de vorige en in het begin van deze week door de S.D.A.F. en het N.V.V. gezamenlijk gehouden, werd de afgetreden sociaal-democratische leider gehuldigd.

Het moet een meewarig gezicht geweest zijn: dien

ouden man met uitgepatte zenuwen, wiens stem telkens stakte op het podium om geestdriftige toespraken aan te hooren.

En toch, hoezeer wij in hem onzen politieke, gees- telijke tegenstander blijven zien, hoezeer wij den ver- derfelijken invloed, welke van hem op ons volksleven is uitgegaan betreuren, dit eeren we in hem als mensch, dat hij vocht voor een beginsel en daarvoor zichzelf op het altaar lei.

Of de heer Vliegen niet overdreef, toen hij Troelstra met Thorbecke en Kuyper tot de drie groote staats- lieden in Nederland rekende, laten wij daar.

Maar toegegeven moet worden, dat hij tot de groote politici van ons land heeft behoord.

En hierin kunnen ook wij van hem leeren: zijn kracht school in zijn ideaal en 'in vasthouden daar- aan, in zijn beginsel.

De theorie, welke werd opgesteld om dat beginsel te rationaliseeren, wierp hij, wanneer hij haar niet meer handhaven kon, fluks overboord.

Het historisch materialisme kon hij op den duur niet gebruiken. Orthodox Marxist was hij niet.

Omstreeks 1903 sprak hij het openlijk uit, dat de theorie de praktijk moest volgen.

Maar zijn beginsel verliet hem nooit en wees hem ook in de praktijk den weg.

Als politikus veranderde hij menigmaal van koers. Anders had hij geen politikus kunnen zijn. Als taktikus stelde hij zijn tegenstanders voortdurend voor het raadsel, wat hij in het schild voerde. Zelfs zijn „ver- gissingen" buitte hij nog uit.

Maar zijn beginsel en doel: suprematie van „het proletariaat", verloor hij nooit uit het oog.

In dat opzicht kan hij als voorbeeld gesteld.

Dat heeft ook zijn grootheid uitgemaakt.

Hoevelen weigeren niet hun talenten in dienst te stellen van hun beginsel.

Jammer, dat Troelstra's beginsel van deze wereld was! Doch ons beginsel is van boven.

Hoe behoorden wij daarvoor dan niet te ijveren, al zouden we door dien ijver ook worden verleerd!

— Sportexcessen.

Sport is een sociaal belang, omdat de maatschappij met een geslacht, dat ook lichamelijk sterk is, wordt gehaat.

Maar sport wordt onsociaal, zoodra ze overslaat tot overdriving, waarvoor ze al heel licht gevaar loopt.

Prof. Dr. O. Lanz, wiens autoriteit op dit gebied onbetwistbaar is, ziet dit gevaar zoo ernstig in, dat hij zelfs meende in zijn rectorale overdrachtsrede ertegen te moeten waarschuwen.

Naar aanleiding van het feit dat de ploeg der Studentenroeivereniging Nereus te Zürich het kam- pioenschap van Europa had verworven, zegt spreker:

Wanneer niet als doel beoefend, doch slechts als middel — mens sana in corpore sano — houd ik, aldus merkte spr. op, veel van sport, bedreven binnen de perken van het gezonde menschenverstand en niet indruischend tegen de belangen van het hart. Maar ik moet bekennen, dat mij de sportwoede van heden wil voorkomen als een psychische epidemie, als een degeneratieverschijnsel; en de plaats, die tegenwoor- dig aan de sport door onze groote dagbladen wordt ingeruimd, lijkt mij een onbehoorlijke concessie aan de sportmaniakken. Er bestaat een al te groote neig- ing om gedurende den zoogenaamden rusttijd, die voor ontspanning gebruikt dient te worden, de spieren maximaal in te spannen tot het leveren van een zoo groot mogelijke hoeveelheid (improductieven) arbeid. Dit komt mij des te bedenkelijker voor, omdat hierbij in betrekkelijk korten tijd, ook van de harpspier en het daarmee samenhangende vaatstelsel veel meer arbeid geëischt wordt, dan ooit gedurende een langen, nuttig besteden werkdag. Het heeft mij dan ook geens- zins verwonderd, bij de een of andere dezer wed- strijden offers te zien vallen, en ook dit jaar weer als medicus een der jongelieden te hulp te mogen snellen, die tegen de eischen van een wedstrijd niet opgewassen bleek. Wisten de sport-aanbidders maar, welke de gevolgen voor den lateren leeftijd zijn! — Als chirurg ben ik steeds bang een sportman te moe- ten opereren; het sporthart verdraagt de narcose bijzonder slecht, zooals het ook tegenover infectie- ziekten weinig weerstand heeft. Ook wil het mij schijnen, vervolgde prof. Lanz, dat „trainen" voor de een of andere „match", zooals dat in onberis- pelijk Hollandsch heet — dient uitgesteld te worden tot na het volbrengen van de geestelijke dagtaak van den student.

Spr. trad hier nader in en wel in verband met den indruk, die het op de mindergegoeden, die toch al onder den invloed van bolsjewistische leeringen minder eerbied voor geestelijke arbeid hebben, moet maken, wanneer zij 's morgens op de Amstelbrug een schouwspel zien, alsof de Amstel de studeerkamer der studenten is.

Het valt te hopen, dat menigeen zich door Prof. Lanz zal laten gezeggen.

Het sporthart sta velen als schrikbeeld voor oogen. Ook zijn laatste opmerking verdient behartiging.

Sport wordt door intellectueelen soms beoefend ten koste van studie- en andere belangen. Inderdaad kan daardoor bij de massa het respect voor de geestelijke arbeiders dalen. Dit werkt verscherping van sociale conflicten in de hand.

Uit het een en ander zijn ook lessen te trekken voor de Olympiade in 1928. De moeite, welke het comité moet doen om de noodige fondsen bij elkander te krijgen en de betrekkelijke gemakkelijheid, waarmee voor Borculo en andere geteisterde plaatsen binnen korten tijd twee miljoen zonder eenige overheidsstaun bijeen kwam, steken wel sterk tegen elkander af. De massa voelt voor zulke sportieve ondernemingen min- der dan men misschien uit een uitverkocht stadion zou opmaken.

De voetballende, tennissende, roeiende jongelui, die zich niet ontdien de beste uren van den dag voor hun vermaak stak te slaan, mogen wel eens meer om hun sociale verantwoordelijkheid denken.

Dan — elke zaak heeft meer kanten.
Prof. Dr. H. F. Nierstrasz, rector-magnificus te Utrecht, naderde dit punt van een heel andere zijde.

De toelating vermeldende van dr. W. P. Hubert van Bleyenbergh als privaattoeant in de faculteit der letteren en wijsbegeerte om onderwijs te geven in de theorie en de praktijk der lichamelijke opvoeding, wees spr. er op, dat dit feit met instemming begroet werd en dat nu deze heer naast zijn theoretisch onderwijs ook praktische oefeningen geeft. Het groote nut van deze laatste valt niet te ontkennen, het is alleen maar jammer, dat door de hoogleeraren weinig of geen deel aan deze genomen wordt. Hoezeer zouden toch geregelde lichamelijke oefeningen ten goede kunnen komen aan personen, wier arbeid bijna uitsluitend berust op inspanning van den geest! Mensana in corpore sano! Daarom zou het gewenscht zijn, dat hierin verandering kwam. De geheele senaat in het gelid, één-twee, links-rechts! Ik kan mij voorstellen, dat de aanblik hiervan eenigszins eigenaardig zou zijn, maar daaraan gewent men spoedig. En men zou eens bismerken, hoezeer dergelijke lichaams-oefeningen verfrischend werken op den geest. Hierin moest de Regeering ingrijpen; zij zou moeten gebieden dat ieder hoogleeraar de genoemde lessen moet volgen. Dit nieuwe privaattoeant zou op deze wijze een zegen blijken te zijn voor onze universiteit.

Men kan zich de hilariteit voorstellen, welke dit licht spottende woord zal hebben verwekt.

Toch sloeg hij al schertsende raak. Heel anders dan in Amerika dragen de meeste hoogleeraren hier voor voldoende lichaamsbeweging wellicht niet genoeg zorg.

Samenspel van studenten en hoogleeraren zou wel een rem tegen overdrijving geven.

Gelijk mij onlangs op bijzondere manier duidelijk werd.

— Geleerd „proletariaat“.

Geleerd „proletariaat“ is een uitdrukking, welke geen nadere verklaring behoeft en ook door niet-socialisten wordt gebruikt.

Wel een bewijs, dat de aanraking met het socialisme toch ongewild en onbedoeld vlecken achterlaat.

De gedachte aan een dreigende wantoestand, waaronder zich een aanzienlijk geleerd „proletariaat“ zou vormen, alsmede de eisch van zuinigheidspolitiek heeft ongetwijfeld de vorige minister van Onderwijs, Dr. J. Th. de Visser, ertoe bewogen bij de Universiteiten te informeren, hoe de steeds wassende toevloed van studenten een weinig kan worden gestremd.

In enkele rectorale overdrachtsoraties werd daarop gereageerd.

Te Leiden liet Prof. Mr. A. J. Blok zich er in dozer voege over uit:

Die toeneming van het aantal studenten is een verschijnsel, dat zich ook aan andere universiteiten heeft voorgedaan. Zij is zoo anel in haar werk gaan, dat hier gelijk elders het onderwijs daarvan praktische moeilijkheden heeft ondervonden. Al wil ik die moeilijkheden niet onderschatten, al wil ik ook toegeven, dat onder degenen, die het academisch onderwijs volgen, er zijn, die de voor een universitaire opleiding noodige eigenschappen niet in voldoende mate bezitten, ik geloof niet, dat een kunstmatige beperking van overheidswege de aan den bestaanden toestand klevende fouten zoude kunnen wegnemen, wil men niet het gevaar loopen, dat in de natie slumerende krachten voor de wetenschap te loor gaan, en wil men niet afbreuk doen aan het beginsel, dat zooveel mogelijk een ieder in de gelegenheid moet worden gesteld zich in de maatschappij de plaats te veroveren, waarop zijn aanleg, volharding en karaktereigenschappen hem aanspraak geven.

In gelijken geest sprak Prof. Nierstrasz te Utrecht.

Deze toeneming van het aantal studenten, hoezeer ook sprekend voor den bloei onzer universiteit, is toch wel eenigszins benauwend, omdat men zich afvraagt, waar toch al die weetgierigen na afloop hunner studien blijven moeten en omdat de kosten van het hooger onderwijs hierdoor steeds zullen moeten stijgen. Men kan zich dan ook niet verwonderen, dat dit vraagstuk ook aan de regeering zorgen baart. Zij heeft zelfs middelen beraamd om in het euvel te voorzien. In de betreffende missive van den minister van onderwijs werden eenige middelen aan de hand gedaan, waardoor het aantal studenten direct zou kunnen worden beperkt. Spr. besprak deze middelen en concludeerde: dergelijke middelen helpen niets en er is geen redelijk middel aan de hand te doen om het euvel te stuiten. Het universitair onderwijs moet voor allen vrij zijn, ieder moet gelegenheid kunnen vinden zijn gaven, in welke richting ook, te kunnen ontwikkelen; iedere kunstmatige beperking zal leiden tot schade van vrije wetenschap en cultuur en daarom ook tot schade van onze volkskracht. Practisch is het vraagstuk onoplosbaar, maar het zal hiermede wel gaan, zooals steeds in dergelijke gevallen geschiedt: alles zal zich op den duur wel regelen volgens de quæstie van vraag en aanbod, die toch ook het studeeren aan de universiteiten beheerscht. Maar zoolang deze laatste nog niet heeft doorgewerkt, is het een dure plicht der regeering om te zorgen, dat het onderwijs op peil gehouden zal worden en dat ieder, die studeeren wil, zal kunnen krijgen wat hij noodig heeft.

In het verslag van de rede van Prof. Dr. F. M. Th. Böhl komt deze passage voor:

In dit verband gaf spr. als zijn meening te kennen, dat in een kunstmatige beperking van het aantal dergenen, die hooger onderwijs begeeren, geen heil is te zien. Het weten van oobekwame en ongeschikte elementen uit de leerzalen der universiteit is de natuurlijke taak van de inrichtingen van voorbereidend onderwijs, met name van gymnasium en hogere burgerscholen. Het zou principieel verkeerd zijn,

hen, die met goed gevolg de voorbereidende studie voltooiden en tot de universiteit werden toegelaten, vóór deze toelating opnieuw aan een schifting te onderwerpen.

Van hetzelfde gevoelen is ook Prof. C. Feldmann van de Technische Hoogeschool te Delft.

Het is moeilijk, zelfs gevaarlijk te pogen aan dezen wisselenden toevloed van studenten door ingrijpen van hooger hand leiding en regelmaat te willen verleen. Spreker ontveinst zich geenszins, dat er op het oogenblik in sommige studieinrichtingen meer ingenieurs gediplomeerd worden dan dadelijk geplaatst kunnen worden. Er schijnen zwakke teekenen te zijn van een opleving en van een hernieuwde kans om onze afgestudeerden ook weer, zooals voor den oorlog in het buitenland te kunnen plaatsen.

Spreker wil niet toegeven, dat het gewenscht zou zijn het aantal ingeschrevenen aanzienlijk te zien dalen en zou het totaal verkeerd achten, om het daaraan te sturen, dat de vrijheid van inschrijving b.v. door vergelijkende examens of door kunstmatige middelen zal worden beperkt.

Natuurlijk zou het prettig zijn om een eenvoudig middel te bezitten om al of niet geschiktheid voor de studie vast te stellen. Men heeft in Amerika getracht dit uit te maken door van een groot aantal studenten den schedelomvang te meten. Dit kinderlijk-natuefmiddel faalde natuurlijk. Bij het slagen in het leven zijn er nog zoo veel andere belangrijke factoren in het spel.

De Handelshoogeschool te Rotterdam staat voor dit probleem niet. Daar is de daling der laatste jaren nog niet tot staan gekomen. Toch werden er dit jaar meer studenten voor het eerst ingeschreven dan het vorige. Maar anders is er over heel de linie stijging.

Ook wij zijn van oordeel, dat kunstmatig ingrijpen hier geen uitkomst bieden kan.

Men zit trouwens met de vraag: waar dan heen? Er is niet alleen een teveel aan studenten, niet alleen aan intellektueelen in den ruimeren zin, maar zelfs aan handarbeiders.

Het gevaar der werkloosheid is nog niet bezworen. Wij hebben hier dus te doen met een algemeen verschijnsel.

Wel dient o.i. gewaakt, dat aan den eisch van goede klassieke vorming om aan de Universiteit te studeeren en te promoveeren strenger de hand worde gehouden.

Hier mag de Regeering weleens de hand in eigen boezem steken.

Het wetje-Limburg en de vergemakkelijking voor hen, die het eindexamen aan economisch-literaire hogere burgerscholen aflegden, waren o.i. een stap in verkeerde richting.

Merkwaardig mag het genoemd, dat in de rectorale oraties alleen de rector-magnificus van de Handelshoogeschool te Rotterdam hierop wees.

Men zou het van die inrichting zeker niet in de eerste plaats verwacht hebben.

Wat prof. Dr. N. J. Polak te dien aanzien refereerde, is de behartiging waard.

Vervolgens wijdde spreker eenige beschouwingen aan de eischen van toelating tot de studie, voornamelijk aan de vraag, of de eindexamen's van economisch-literaire hogere burgerscholen en van handelscholen voldoende waarborg bieden voor geschiktheid om tot academische studie over te gaan. Sprekers antwoord op die vraag moet ontkennend zijn.

Met alle waardeering voor den bedoelden tak van het middelbaar onderwijs als voorbereiding voor het maatschappelijk leven, met erkenning van het algemeen vormend karakter der H. B. S. A. meent hij erop te moeten wijzen, dat breedte algemeene ontwikkeling niet hetzelfde is als voorbereiding voor academische studie. De student aan universiteit en hogeschool, in welke richting hij ook studeere, heeft naast die algemeene ontwikkeling noodig oefening in het abstracte denken, voorbereiding voor het scherp stellen en het exact uitwerken van problemen. Bij de gymnasiale opleiding wordt die oefening verkregen door de oplossing van de talrijke problemen, die in de gecompliceerde oude taal, in de willekeurige woord-schikking der klassieke teksten opgetast liggen; de H. B. S. B. vindt vooral in de wiskunde en ook in de natuurwetenschappen materiaal te over om het abstracte denken te oefenen. Het litterair-economisch middelbaar onderwijs heeft geen vakken, welke te dezen aanzien equivalent zijn te achten. De moderne talen leveren niet zulke problemen op, dat aan de hand daarvan de academische studie wordt voorbereid en het onderwijs in de economie en de economisch georiënteerde vakken kan, ook wanneer men aan het economisch karakter der school niet de betekenis wil geven van gericht op de handelspraktijk, op een H. B. S. niet dieper gaan dan beschrijving der maatschappelijke verschijnselen: voor theoretische economie, voor behandeling van economische problemen is de schooljongen nog niet rijp.

Naar sprekers meening is er dan ook aanleiding om te overwegen, of de toelating tot de examens, die den weg bereiden tot het doctoraat in de handelswetenschap, niet, onder voldoende overgangsbepalingen voor hen, die op de thans vigeerende regeling hebben gerekend, moet worden beperkt tot hen, die een eindexamen gymnasium of H. B. S. B. hebben behaald of een daarmee overeenkomend getuigschrift hebben verkregen.

Maatregelen om het met de klassieke vorming weer nauwer te gaan nemen, zouden niet ten doel mogen hebben het aantal studenten te beperken.

Zij zouden moeten getroffen in het belang van het Universitair onderwijs zelf, om dat op peil te houden.

Maar wel zou beperking er een gevolg van kunnen zijn. Doch afdoend kan dit gevolg niet wezen.

Dat kan eerst verwacht worden, wanneer er aan de sociale malaise ten onzent een einde komt.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Dwergscholen.

Een van de gewichtigste vragen, die bij ons onderwijs naar voren komen, is die, welke betrekking heeft op de splitsing der scholen. De dwerg-schooltjes, die we in Nederland kennen, hebben een zekere vermaardheid verkregen. En hoewel we dankbaar kunnen constateeren, dat lang niet altijd, dat zelfs in de meeste gevallen niet de christelijke scholen het getal van die kleine schooltjes zoo groot maken, toch is óók hier en daar wel het oprichten van een christelijke school van bepaalde richting oorzaak geweest, dat er zeer kleine schooltjes ontstonden, of als rest overbleven.

In een onlangs verschenen brochure van groote kwaliteiten, we bedoelen die van Dr. Van der Vaart Smit, werd, zooals te verwachten was, ook deze kwestie ter sprake gebracht. Hetgeen de geleerde schrijver omtrent deze kleine scholen opmerkt, is veelszins treffend juist.

Te waardeeren is dan ook, dat hij een ernstige poging doet, om, behalve voor andere vraagstukken, ook voor dat van de dwergschooltjes een oplossing voor te slaan.

Natuurlijk kon de schrijver zijn gedachten niet ten volle uitwerken.

De brochure-vorm, dien hij koos voor zijn studie, belette dat goeddeels. En bovendien is het de vraag, of het wel mogelijk is, een systeem zoo door te denken, als dat voor de praktische uitvoering toch wel noodig is, wanneer men niet eerst een rijk en bezonnen debat over een dergelijke kwestie heeft gevoerd.

Intusschen is het onderwerp van zooveel gewicht, dat elke poging, die gedaan wordt, om een oplossing te vinden, dankbaar moet worden gewaardeerd.

Natuurlijk moet het wel vaststaan, dat onderscheiden motieven op dit terrein gelijkelijk tot hun recht moeten komen.

Wanneer men voorop stelt, dat het belangrijkste, wat er is, is de voorkoming van de vorming van kleine scholen, dan ziet men steeds de dingen eenzijdig.

Naast de stelling toch, dat het allerminst gewenscht is zooveel kleine scholen te stichten, staan ook andere beweringen, die evenzeer recht van bestaan kunnen hebben.

Wanneer toch iemand zegt, dat de eisch geldt, dat het onderwijs zooveel doenlijk gegeven wordt in overeenstemming met het beginsel der ouders — dat de ouders, die een bepaald soort van onderwijs voor hun kinderen beëeren recht hebben op dat onderwijs, of er nu tien of duizend van de gelijk-voelende onderparen in een plaats wonen — dan komt er op die wijze al dadelijk een botsing van deze twee stellingen in de praktijk.

Meer nog: ik kan me voorstellen, dat er door meer dan één deskundige de stelling wordt verdedigd, dat de kleine school, b.v. die met twee leerkrachten op, zeg, een vijftig leerlingen, veel voor heeft bij een school, die vijfmaal zoo groot is.

Ook is het denkbaar, dat men oordeelt, dat een kleine school, die een harden strijd om het bestaan heeft te voeren méér zal leven in de belangstelling van de ouders, dan een groote, waar-bij alles als op rolletjes loopt.

Ja zelfs zou er te betoogen zijn, dat in een dergelijke school vooral het hoofd zal zorgen, dat het peil van het onderwijs zoo hoog mogelijk wordt opgevoerd.

Genoeg voorbeelden, om te doen zien, dat een kwestie als deze niet is af te maken met de eenvoudige bewering: 's lands schatkist laat niet toe zooveel splitsing te hebben of te houden, ergo moet er iets op gevonden worden om de scholen grooter te krijgen, of om althans voor de toekomst te voorkomen, dat er bouwsommen voor „dwergscholen“ worden gevraagd.

Zeker, men kan de stelling, dat de kleine scholen op den duur een veel te zware belasting vormen voor de geldmiddelen, handhaven. Maar de oplossing van het vraagstuk wordt nu zeer sterk beïnvloed door de waarde, die men aan andere stellingen hecht.

Wanneer een gjuurman van een boot niet wil, dat zijn schip op de rotsige kust loopt, dan kan hij heel radicaal het schip naar volle zee sturen. Ja, indien tenminste er niet naast de doelstelling van het niet-op-de-kust-loopen, ook nog een andere stelling zijn doen beheerscht. Wanneer die stuurman b.v. zoo spoedig mogelijk ook nog zijn schip in een bepaalde haven aan de kust moet binnen brengen, dan kan hij ongetwijfeld zijn doelstelling: niet op de rotsen aan de kust loopen, houden; maar toch zal hij niet het land eenvoudig den rug toekeren. Hij zal dan juist zijn navigatie-kunst moeten toonen.

In het onderhavige geval nu spreekt het vanzelf, dat er méér dan één eisch gesteld wordt aan de zeemanskunst van hen, die het wagen tot een oplossing een voorslag te doen.

„Oplossen“ van de moeilijkheden nu is zeker nimmer de bedoeling geweest van Dr. Van der Vaart Smit. Hijzelf zal de eerste zijn, die erkent, dat de aspiraties van den schrijver zoover niet gaan.

Maar we een oplossing. Zeker, h naar zijn i mistige atn in de verte hoofd.

En daarb wijs gestu De door belangrijk te wijden.

Dit te m Zeker, h

Misschien dat, wanne

richting, w slechts tw

En dat zijn ver niet b

De Roer schijnlijk b

brengen.

Maar en van de zij

dan juist

stellen, da

school gau

maar die

kinderen o

voorzeide

Wanneer bespreken,

dat voorop

kwestie bi

grondwet.

Dat dees

Immers l

maar het z

een plan t

een eisch

Het gron

wel voldoe

standen te

zeer wel w

minst een

stelling in

De wegt

onderwijs

dat thans

„lastig ge

telijk onde

En zoo

oplossing

verte de

andering i

van de N

Wanneer

dan begint

ruimte af

gevoelen v

Met het

de voorste

waarbij bl

van den s

fende juist

gewichtige

kunnen he